

УДК 343.156.7

ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБОВЦІВ КОРПУСУ ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ

Путій Микола Володимирович,
аспірант
(Харківський національний університет
внутрішніх справ,
м. Харків, Україна)

У статті розглянуті основні особливості та критерії оцінювання суспільством діяльності правоохоронної системи України та такої важливої ланки правоохоронної системи, як спецпідрозділ Корпус оперативно-раптової дії. Доведено необхідність та доцільність розроблення окремої системи оцінювання діяльності службовців Корпусу оперативно-раптової дії, урахуваючи специфіку діяльності підрозділу та виконуваним функції: запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень; гарантування публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів; убезпечення взятих під захист осіб, членів їхніх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України; участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом». Наголошено на тому, що здебільшого діяльність спецпідрозділу передбачає звужений напрям правоохоронної діяльності, який іноді навіть не висвітлюється в засобах масової інформації та невідомий широкому загалу. За таких обставин під час оцінювання діяльності спецпідрозділу необхідно брати до уваги комплекс чинників, які зможуть визначити її ефективність. Розроблено та запропоновано авторську класифікацію критеріїв оцінювання службової діяльності спецпідрозділу, а саме: кількісні та якісні показники – стан виявлення, попередження та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень; стан гарантування публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів; убезпечення взятих під захист осіб, членів їхніх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів; стан управління й організації діяльності спецпідрозділу, урахуваючи визначені завдання та функції; оцінка кадрового потенціалу; рівень довіри населення.

Ключові слова: оцінювання, рівень довіри, система оцінки, критерії оцінювання, ефективність, Корпус оперативно-раптової дії.

PROCEDURES FOR ASSESSING THE ACTIVITY OF OFFICERS OF THE OPERATIVE-SUDDEN ACTION CORPS

Putii Mykola Volodymyrovych,
Postgraduate Student
(Kharkiv National University
of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

In this article the main features and criteria of the society's evaluation of the law-enforcement system of Ukraine and such an important part of the law-enforcement system as the special unit of the Operative-Rapid Action Corps are considered. The necessity and

expediency of the development of a separate system for evaluating the activity of the Operational and Crisis Officer Staff was proved, taking into account the specifics of the activity of the unit and the functions performed: prevention, detection and termination of administrative and criminal offenses; ensuring public safety and order during meetings, rallies, campaigns, demonstrations and other mass events; security of the persons, members of their families taken into protection, protection of administrative, state buildings and other objects on the grounds and in the manner prescribed by the legislation of Ukraine; Participation in antiterrorist operations conducted in accordance with the Law of Ukraine "On the fight against terrorism". It was emphasized that in most cases the activity of the special unit implies a narrowed direction of law enforcement activity, which is sometimes not even covered in the mass media and is not known to a wide circle of society. In such circumstances, when assessing the activities of the special unit, it is necessary to take a wide range of factors and factors that will be able to determine the effectiveness of the activities of the special unit. The author's classification of the criteria for assessing the service activities of the special division has been developed and proposed, namely: quantitative and qualitative indicators – the state of detection, prevention and termination of administrative and criminal offenses; the state of ensuring public safety and order during meetings, rallies, campaigns, demonstrations and other mass events; security of the persons, members of their families taken into protection, protection of administrative, state buildings and other objects; the state of management and organization of the activity of the special unit, taking into account certain tasks and functions; assessment of personnel potential; level of public confidence.

Key words: assessment, level of trust, assessment system, assessment criteria, efficiency, Corps of promptly sudden action.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях розвитку держави та реформування правоохоронної системи на перший план для суспільства виходять результати діяльності держави та відповідність задекларованих обіцянок фактичним результатам проведених реформ. Започаткувавши реформу правоохоронної системи, держава взяла на себе зобов'язання перед суспільством створити сильний, незалежний, прозорий державний орган – Національну поліцію України, службу в якій будуть проходити професійні, розумні, сучасні, відповідальні люди. Зрозуміло, що, враховуючи задекларовані обіцянки з боку суспільства, висувуються серйозні та високі вимоги до функціонування правоохоронної системи і рівня службовців, які проходять службу в органах Національної поліції.

Важливим елементом, за допомогою якого суспільство зможе реально оцінити результати роботи органів Національної поліції, зокрема спецпідрозділу Корпусу оперативно-раптової дії (далі – КОРД), контролювати їхню працю, є процедури оцінювання діяльності службовців спецпідрозділу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині питанням оцінювання роботи працівників і службовців правоохоронної системи присвячено наукові праці В. Пасічника, І. Бойка, К. Бугайчука, Б. Гаврілова, О. Мартиненка, О. Музичука, Л. Давиденка, О. Татарова, О. Храмцова. Однак швидкий розвиток економіки, вимоги суспільства, започатковані реформи, зміни в законодавстві дають підстави стверджувати, що визначення недоліків і встановлення шляхів удосконалення системи оцінювання службовців органів Національної поліції, зокрема новоствореного спецпідрозділу, є одним із пріоритетним напрямів діяльності держави.

Метою статті є розгляд та аналіз чинної нормативної бази, наукових праць, пов'язаних із дослідженням системи оцінки діяльності правоохоронної системи, для встановлення шляхів удосконалення основних показників оцінювання службової діяльності спецпризначенців Корпусу оперативно-раптової дії.

Виклад основного матеріалу. Якість роботи органів Національної поліції оцінюється на підставі показників, що характеризують рівень довіри населення до правоохоронного органу, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, відображають результати їхньої службової діяльності, реальний стан злочинності в державі та її окремих регіонах, спираються на об'єктивні статистичні дані. Співпраця поліції та громадськості спрямована на виявлення й усунення проблем, пов'язаних зі здійсненням поліцейської діяльності, може відбуватися в межах загальнодержавних та місцевих програм.

Так, за програмою «Сто днів якості Національної поліції» проводилися незалежні соціологічні дослідження думки населення про роботу поліції. У цих дослідженнях ключовими показниками були такі:

- динаміка довіри населення до територіальних управлінь Національної поліції;
- оцінка громадянами почуття власної безпеки в районі проживання;
- оцінка рівня корупції в підрозділах поліції;
- рівень задоволеності потерпілих і свідків злочинів роботою поліції під час їх виклику та первинного контакту на місці події;
- оцінка оперативності реагування поліції на повідомлення про злочини й ефективності роботи із протидії злочинності.

У межах цієї програми населення здійснювало оцінювання діяльності роботи Національної поліції [1, с. 318-319].

Важливо, що в контексті цього питання з боку уряду останнім часом зроблено дієві кроки, а саме видано постанову, якою затверджено Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції [2]. У преамбулі цього Порядку зазначено, що він визначає механізм проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції. Основними завданнями є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та чинників, що на них впливають. На нашу думку, це серйозний крок у межах реформування правоохоронної системи, адже він свідчить про орієнтацію діяльності правоохоронної системи саме на вимоги суспільства (населення) та намагання відійти від пострадянської «палочної» системи оцінки.

У межах реформи системи правоохоронних органів постійно наголошується на тому, що органи Національної поліції надають послуги населенню, тому логічно систему оцінювання формувати на зворотному зв'язку від суб'єктів, які ці послуги отримують.

Чинний порядок передбачає, що об'єктами оцінювання є: рівень задоволення потреби населення в поліцейських послугах, процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, а також характеристики і результати її діяльності. Оцінка проводиться на загальнодержавному рівні не рідше одного разу на рік, на територіальному рівні за потреби. Ще однією особливістю чинного порядку є те, що оцінювання проводить незалежна соціологічна служба, яка обирається Національною поліцією на підставі конкурсних торгів.

До недоліків цього порядку, на нашу думку, варто віднести неможливість суспільства (населення) установлювати перелік питань (чинники) щодо діяльності органів поліції, які підлягають оцінюванню. Уважаємо за необхідне доповнити чинний порядок нормою такого змісту: «Національна поліція разом із громадськістю в особі уповноважених осіб визначає питання, за якими проводиться дослідження рівня довіри, відповідно до повноважень Національної поліції, визначених Законом України «Про Національну поліцію»». Зазначена норма дасть змогу більш точно та змістовно

оцінити рівень довіри населення до органів Національної поліції, відобразатиме реальний стан цієї довіри.

Також варто зазначити, що, на наше переконання, оцінка рівня ефективності органів Національної поліції і безпосередньо спецпідрозділу КОРД не може проводитись та обмежуватись лише показником довіри з боку населення. Очевидним є те, що спецпідрозділ КОРД виконує досить специфічні правоохоронні функції, не завжди прямо задіяний у процесі надання правоохоронних послуг населенню. Здебільшого робота спецпідрозділу передбачає звужений (найнебезпечніший) напрям правоохоронної діяльності, який іноді навіть не висвітлюється в засобах масової інформації (спецоперації, боротьба з тероризмом та інше), невідомий широкому загалу. За таких обставин зрозуміло, що під час оцінювання діяльності спецпідрозділу необхідно зважати на комплекс чинників, які допоможуть визначити ефективність його діяльності.

З аналізу наявного в системі Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) наказу про затвердження Системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ України з використанням сучасних технологій аналізу та прогнозування [3], який був розроблений та виданий із метою об'єктивного оцінювання і контролю результатів правоохоронної діяльності, вбачається, що ця система орієнтувалася на підрахунок фактичних показників діяльності підрозділів органів внутрішніх справ. Такими показниками були: кількість затриманих осіб, кількість виявлених злочинів, кількість осіб, які зазнали покарання. Згідно із цією системою, передбачалось оцінювання результатів роботи з виявлення та розкриття злочинів. Це цілком зрозуміло, адже рівень розкриття злочинів і встановлення покарання за них фактично і є суттю правоохоронної діяльності. Однак такий вузький підхід до оцінювання діяльності органів Національної поліції є також децю суб'єктивним.

Зазначений підхід до оцінювання діяльності правоохоронної системи підтримується деякими науковцями. Так, на думку С. Яковлева, оцінювання ефективності роботи відповідних правоохоронних органів передбачає вирішення таких основних завдань: 1) визначення кількісних характеристик; 2) формування кількісних показників ефективності роботи за різноманітними напрямками; 3) формування узагальненої оцінки діяльності органу або підрозділу [4, с. 41-42]. Безперечно, право на життя мають усі наукові погляди. Однак, на нашу думку, систему оцінювання діяльності спецпідрозділу КОРД необхідно побудувати на комплексі всіх показників, ураховуючи водночас специфіку та завдання спецпідрозділу.

Під час розроблення системи оцінювання необхідно виходити з того, що КОРД виконує такі завдання: запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням, виявлення та припинення таких; гарантування публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів; гарантування безпеки взятих під захист осіб, членів їхніх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України; участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [5; 6].

Висновки. Ураховуючи зазначене, пропонуємо розробити систему оцінювання діяльності спецпідрозділу КОРД на підставі таких критеріїв:

1) кількісні та якісні показники – стан виявлення, попередження та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень. Цей показник дасть змогу встановити кількісні характеристики діяльності спецпідрозділу, за результатами аналізу отриманої інформації щодо попереджених правопорушень розробляти дієві механізми, спрямовані на термінове попередження можливих незаконних дій;

2) стан гарантування публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів. Цей показник під час оцінювання

допоможе встановити реальний стан недопущення масових заворушень та розробити алгоритми дій у разі виникнення загроз;

3) стан гарантування безпеки взятих під захист осіб, членів їхніх сімей, охорони адміністративних, державних будівель та інших об'єктів. Під час оцінювання необхідно встановити ефективність та доцільність використання ресурсів спецпідрозділу та досягнутих результатів під час виконання цих функцій;

4) стан управління й організація діяльності спецпідрозділу, ураховуючи визначені завдання та функції. Даний показник показує якість організаційних та управлінських процедур усередині підрозділу. Він передбачає оцінювання керівництва та службовців спецпідрозділу. На думку А. Колота, у теорії і на практиці є два види оцінки персоналу: самооцінка та зовнішня оцінка. У підсвідомості кожної людини є ціла низка уявлень, еталонів, образів: ідеальний (найбільш узагальнений, важкодосяжний) образ «Я»; нормативний образ «Я», тобто уявлення про те, якою має бути людина, щоб інші її сприймали і поважали; реальний образ «Я», тобто відносно об'єктивна оцінка самого себе. Водночас кожна людина має потребу в позитивній оцінці своєї діяльності з боку колективу, керівників, безпосередніх споживачів продуктів праці. Причому зовнішня оцінка тільки в тому разі виконує свої завдання, коли вона виходить від усіх трьох названих суб'єктів. Брак одного з видів оцінки може навіть спричинити негативні наслідки [7, с. 237]. Тобто науковець підкреслює важливість суб'єктивної оцінки самого працівника (у нашому випадку службовця);

5) оцінка кадрового потенціалу. Дослідження цього показника можливе під час проведення атестування службовців. Проведення атестування поліцейських регламентовано відомчим наказом МВС [8]. Під час проведення атестування визначається повнота виконання функціональних обов'язків (посадових інструкцій) службовця; оцінюються професійна і фізична підготовка; наявність заохочень; показники службової діяльності; рівень теоретичних знань та професійних якостей; наявність дисциплінарних стягнень;

6) рівень довіри населення. За цим критерієм можна використовувати такі засоби оцінювання, як анкетування, опитування тощо. Цей критерій оцінювання необхідно використовувати за допомогою залучення спеціальних незалежних служб.

Отже, будь-яка професійна діяльність, насамперед робота органів Національної поліції, потребує оцінки. Є нагальна потреба в розробленні та застосуванні дієвого механізму оцінювання якості виконуваних функцій, що дасть змогу в режимі реального часу встановити рівень досягнення поставлених цілей, виявити основні недоліки у діяльності системи органів Національної поліції і спецпідрозділу КОРД.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар до Закону України «Про Національну поліцію», станом на 1 січня 2016 р. / В. Сокурєнко та ін. ; за заг. ред. В. Сокурєнко. Харків, 2016. 408 с.
2. Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 58. *Офіційний вісник України*. 2018. № 16. С. 19.
3. Про затвердження Системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ України з використанням сучасних технологій аналізу та прогнозування : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 січня 2011 р. № 17. URL: <http://umdppl.info/police-experts.info/orders/nakaz-mvs-vid-20-01-2011-17-pro-zatverdzhennya-sistemy-otsinky-diyalnosti-orhaniv-vnutrishnih-sprav-ukrajiny-z-vykorystannyam-suchasnyh-tehnolohij-analizu-ta-prohnozuvannya/> (дата звернення: 12.12.2018).

4. Яковлев С. Інформаційно-аналітичний підхід до оцінки ефективності роботи підрозділів органів внутрішніх справ. *Вісник ХНУВС*. 1998. №№ 3-4. С. 40-52.
5. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV, код акта 24930/2003. *Офіційний вісник України*. 2003. № 16. С. 5. Ст. 697.
6. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 4 грудня 2007 р. № 987, код акта 88982/2018. *Офіційний вісник України*. 2018. № 11. С. 144. Ст. 405.
7. Колот А. Мотивація персоналу : підручник. Київ : КНЕУ, 2002. 337 с.
8. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 листопада 2015 р. № 1465, код акта 79475/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 90. С. 234. Ст. 3073.

УДК 340.12

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ТЕМПОРАЛЬНО-ПРОСТОРОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Сировацький Валерій Іванович,
кандидат юридичних наук, адвокат
(м. Київ, Україна)

Стаття присвячена філософсько-правовому дослідженню сучасного підходу до темпорально-просторових характеристик державного примусу. З'ясовано, що сьогодні є чимало визначень самого поняття «державний примус», окремих його аспектів, однак єдиного визначення досі немає; чимало досліджень проводилися із використанням правового підходу, а філософсько-правовий підхід не застосовувався. Однак, попри значні напрацювання у цій сфері, є виклики, над відповіддю на які доведеться ще працювати. Умовно їх можна розділити на два види: просторові та часові виклики. Виокремлення цих викликів дає змогу розробити рекомендації щодо їх подолання власне для України, оскільки як українське право, так і його суб'єкти – громадяни України – мають певні особливості, зумовлені ментальністю, історичним минулим і сучасним рівнем життя населення. Обґрунтовано, що процес гуманізації права має неабияке значення для правового підходу до визначення поняття «державний примус», адже насамперед це спроба наблизити право до людини, допомогти людині усвідомити його цінність для кожного. Тому ми вважаємо, що певні галузі українського права також потрібно дещо гуманізувати, зокрема сферу застосування державного примусу. Виокремлено низку аспектів у визначенні поняття «державний примус», з-поміж яких основними є такі: принципи правової держави є своєрідним механізмом для проведення дискурсу щодо поняття «державний примус»; досягнення певного консенсусу стане можливим лише в «ідеальній мовленнєвій ситуації», умовами якої є відсутність примусу, рівноправність і виконання діалогічних ролей; цінність кожної людини для держави виражається через орієнтованість на захист прав і свобод людини, її індивідуальної свободи; ідея справедливості є основоположною ідеєю поняття державного примусу. Застосування державного примусу повинно відбуватися виключно з метою відновлення справедливості, забезпечення балансу сил та інтересів.

Ключові слова: темпорально-просторові характеристики, людина, громадянин, суспільство, держава, державний примус, гуманізм, право, філософія, філософія права.